

fort-sur-Meuju; Moûtiers-les-Mauxfaits (kraj), v Moûtiers-les-Mauxfaits-ju. Kjer pa imamo zvezo krstnega z rodbinskim imenom v obliki Pierre Corneille, bomo sklanjali obe imeni, torej gen. Pierre-a Corneille-a, dat. Pierre-u Corneille-u itd. Tukaj delamo zato izjemo, ker čuti tu tudi tisti, ki ne pozna tujega jezika, da gre za analogne primere, kakor je zveza Simon Gregorčič, rod. Simona Gregorčiča.

Vse navedeno se da rekapitulirati v tem-le kratkem pravilu:

Tuja imena uvrščamo po njih fonetični imenovalniški obliki v slovenske sklanjatve. Kadar ima tuje ime kak končni nemi glas, postavljamo radi jasnosti med ime in končnico vezaj. Sestavljena lastna imena so za sklanjatev nesestavljene enote; le v zvezi, krstno ime - rodbinsko ime, sklanjamo obe sestavini.

Iv. Tominec.

GRADIVO

Neznana Tavčarjeva proza v nemščini. Tavčarjev sošolec g. Jakob Avšič me je bil opozoril na doslej neznan prozo Ivana Tavčarja, namreč podlistek „Meine Schwester Elisa“, ki ga je Tavčar spisal kot prosto nemško nalogo, ko je bil v šesti šoli (leta 1868. kot 17letni mladenič). Naloga je bila tako dovršena, da jo je ponatisnil v Ljubljani izhajajoči list, nemški „Laibacher Tagblatt“, dne 29. decembra navedenega leta z naslovom: „Meine Schwester Elisa. (Eine ländliche Erinnerung.)“

Za učitelja nemščine je imel tedaj in še pozneje dobro znanega Nemca profesorja Ant. Heinricha, avtorja nemške slovnice, ki je bila takrat v rabi po naših srednjih šolah. Heinrich ni bil le trd Nemec, marveč tudi odločen liberallec ali svobodomislec v tedanjem smislu besede.

Prosti spis mladega Tavčarja že kaže nekatere značilnosti njegovega mladostnega pisateljevanja: mladeniško, četudi še malce sentimentalno ljubezen, hkrati pa trdno vez do svojega rojstnega kraja Poljan in vroče zanimanje za prirodo. Jezikovno in stilistično je bil tako dovršen, da ga je prevzel v svoje predale celo odločno nemški list, kakor je bil „Laibacher Tagblatt“.

Uredništvo je zapisalo pod črto tole pripombo: „Ta opis nam je poslal 16letni mladenič (Tavčar je imel tedaj 17 let. Op. poroč.) kot mladostni spomin. Toplih plemenitega čuta do narave, s katerim

je prežeta ta preprosta povest, nam daje povod, da ga priobčujemo brez izpremembe.“

Kakor mi zatrjuje g. Avšič, ni Tavčar sam poslal te novelice navedenemu listu, pač pa prof. Heinrich.

Novelica obuja spomine na Tavčarjeva otroška leta in njegovo v nežni starosti umrlo sestrico Špelco. Vsebinska je na kratko ta-le: Najprej opisuje mladi Tavčar rojstno hišo in domači kraj Poljane. Pred hišo je sadni vrt, zadaj gozd z mogočnimi hrasti in lepimi, košatimi kostanji. Sestra Špelca, pravi, je bila njegov genij v otroških letih. Ona ga je negovala; njo je spremljal k vaškemu potoku, kamor je hodila prat, medtem ko se je on igral ob vodi. — V to ljudsko idilo je Tavčar vpletel ljubezensko zgodbo. Ob nedeljah in praznikih sta sestra Špelca in on zahajala v gozd za hišo. Tja je prihajal sosedov sin Jakob. Med njim in Špelco se je vnela srčna ljubezen. Ker pa je bila Špelca lepo in pridno dekle, jo je zasnil bogatega kmeta Kristijan. Dekle se ga je branilo, toda oče jo je hudo silil, in da bi se izognila nadaljnjim preprirom v hiši, je naposled tudi Špelca privolila v zakon. Zadnji večer pred poročnim dnem se je Špelca sestala v gozdu z Jakobom. Ko je zjutraj pripovedovavec (mladi Tavčar) vstal, se je potihoma splazil v njeno spalnico in glej — Špelca je bila mrtva. Ponoči je umrla, ali kakor so ljudje rekli:

od žalosti ji je počilo srce. Kristijan, ki je kmalu prišel s svati in godbo po nevesto, jo je našel na mrtvaškem odru. Pokopali so jo v Poljanah. Sosedov sin Jakob, ki je takoj nato odšel iz kraja, se ni več povrnil. Kakor se je pozneje izvedelo, je padel junaške smrti v bitki pri Solferinu.

„Nikdar“, pravi na koncu, „ne bo izbrisan v meni spomin na mojo sestro Špelco. In še zdaj, ko prestopim domače trate, obiščem žalosten sanjajoč stare kostanje in mogočne hraste, kjer sva nekdam posedala s sestro Špelco. Zahajam pa tudi k vrbam ob potoku, kjer je Špelca ob mesečini tolkla v vodi štrene. Od tu krenem na pokopališče, kjer leži ona ob zidu pod črnim križem.“

To je tedaj približno kratko podana vsebina te Tavčarjeve novelice.

Stvar z njegovo sestro Špelco je bila vse drugačna, kakor jo je pisatelj tu opisal. Tavčar je sicer imel sestro tega imena, a je bila mlajša od njega in je umrla v nežni starosti treh, štirih let, tedaj ko je bil Tavčar tudi še sam otrok. Ž njo ga je vezala vsa otroška, bratska ljubezen. Ohranil jo je v živem spominu iz svoje detinske dobe in se je je spominjal še v poznejših, zrelih letih. Tej svoji sestrici je hotel postaviti v obravnavani novelici nekak spomenik, kajti spomin nanjo mu je gotovo oživel prav to leto, ko se je vrnil iz Novega mesta, kjer se je dve leti šolal, v Ljubljano v šesto šolo in tako prišel zopet v bližino svojega rojstnega kraja, ga večkrat obiskal in se tu spominjal detinskih let in sestrice Špelce.

Ko opisuje Tavčar Špelco kot doraslo dekle najbrže misli pri tem eno Romovševih hčera (Romovš je bil namreč najbližji sosed Kosmovim), kjer je bilo za Tavčarjeve otroške dobe več doraslih deklet.

Po tedanji lepi navadi je bilo med sosedi najboljše razmerje. Posebno pa je bila Kosmova hiša, četudi so bili košanci in ne kmetje, v časti zaradi dveh duhovnikov, Tavčarjevih stricev, ki sta imela leta 1854. novi maši.

Ni tedaj čudno, če je to ali ono dekle iz sosedne hiše izkazovalo malemu Tavčarju posebno naklonjenost varuštva. In če se ne motim, sta si bila oba soseda celo v daljšem sorodstvu, saj je ena teh deklet pozneje odšla v službo na Rako k Tavčarjevemu stricu.

Za to Romovševo hišo je bil nekak slabjši studenec. Opisani gozd je gozd proti Gabrški gori, kjer so rasli večinoma mogočni hrasti, med njimi pa posamezni kostanji.

Da bi postavil Tavčar tem trajnejši spomenik svoji sestrici Špelci, jo je opisal kot starejšo od sebe, že odraslo dekle. Izmislil si je vse to dejanje (ljubezen, njen tragični konec) in ga prenesel na svojo sestro.

Tudi to kaže, koliko romantičnega duha je živelo v mladem Tavčarju in da je pričel pisati pod izrazitimi vplivi tedanje romantične literature, v kateri je bil posebno priljubljen motiv: prisiljen zakon.

Naj še omenim, da je o sosedovem Jakobu opisal Tavčar najbrže enega tedanjih fantov iz domačega kraja, ki so bili vojaki in v vojni na Laškem leta 1859. ali 1848./1849., o čemer je dostikrat slišal pripovedovati svojega očeta, ki se je sam udeležil vojne proti Italiji pod Radeckim.

Ime Kristijan je izmišljeno, zakaj taka imena niso bila tedaj niti pri bogatinih Poljanske doline v rabi.

Vsekakor je sestavek v „Laibacher Tagblattu“ dovolj karakterističen za začetek Tavčarjevega pisateljevanja in sem hvaležen g. Avšiču, da me je bil na to opozoril.

L. P.